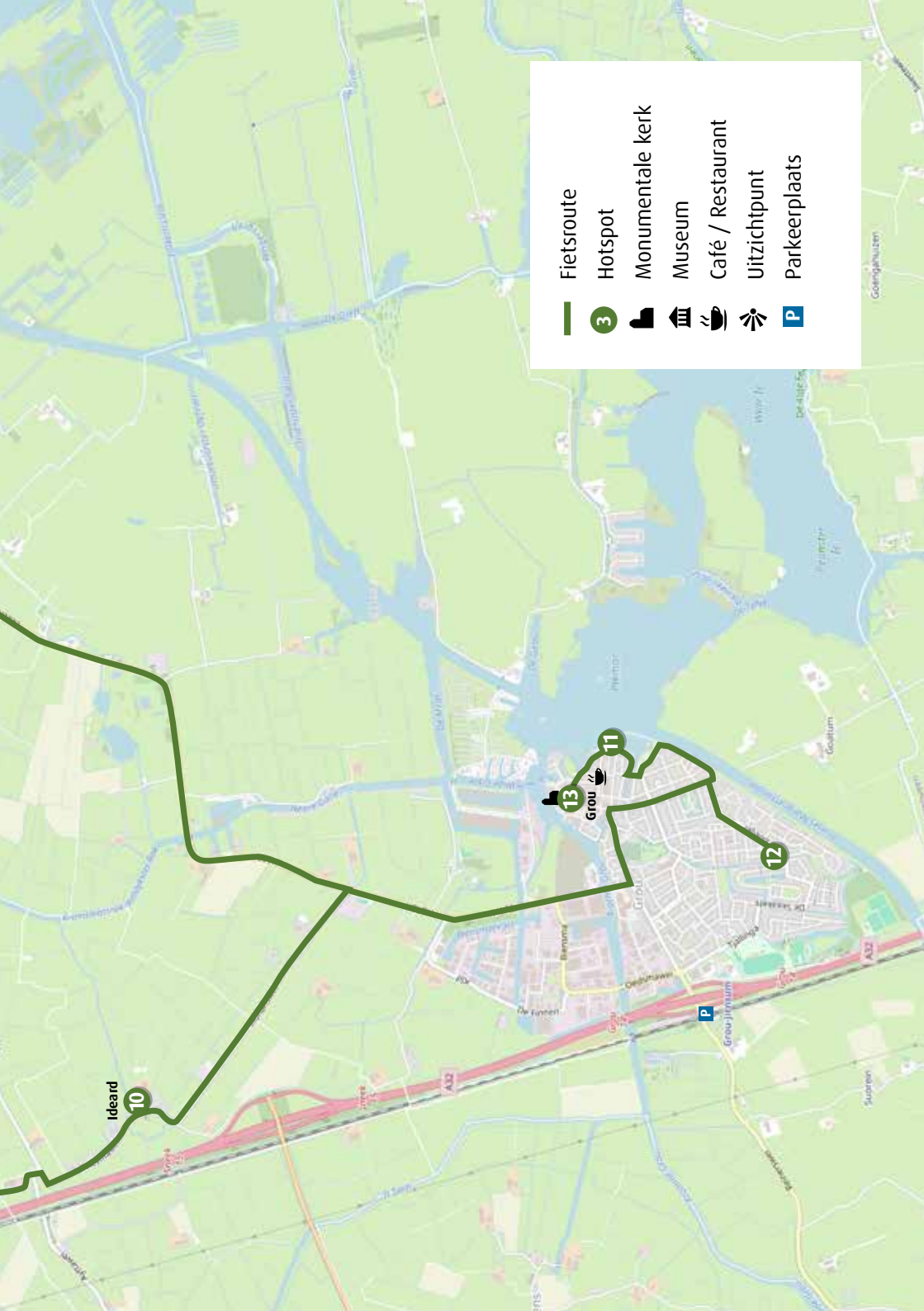

Warten - Warstiens - Wergea - Wurdum - Grou

5 dorpen samen 1 insectennetwerk

Een fietstocht langs de hotspots
van het insectennetwerk (± 30km)

- Fietsroute
- Hotspot
- Monumentale kerk
- Museum
- Café / Restaurant
- Uitzichtpunt
- Parkeerplaats

Wereldwijd gaat het aantal soorten dieren en planten enorm achteruit. Insecten hebben het heel lastig. Een voorbeeldje: van de ca. 360 soorten bijen in Nederland (1 soort honingbij, 330 solitaire soorten en ca. 20 soorten hommels) dreigt meer dan de helft te verdwijnen. Minder insecten leidt tot minder bestuiving, wat niet alleen de voedselzekerheid bedreigt, maar ook direct en indirect onze biodiversiteit. Inmiddels wordt er op allerlei manieren gewerkt aan het herstel van biodiversiteit in Nederland. Zo ook in ons gebied.

Wie zijn wij?

Wij zijn enthousiaste vrijwilligers van de werkgroepen biodiversiteit uit de 5 dorpen. Naast het samen ontwikkelen van het insectennetwerk zijn we ook actief in eigen dorp. Elke werkgroep probeert in eigen dorp de biodiversiteit te versterken, evenals het bewustzijn rond dit thema.

Hoe zijn we aan de slag gegaan?

Vanaf 2020 werken de “groene groepen” uit Warten, Warstiens, Wergea/Domwier en Wurdum/Swichum nauw samen om meer leefruimte voor insecten te realiseren in de dorpen en ertussen.

Grou heeft zich vorig jaar bij het versterken van het insectennetwerk aangesloten. Idaerd heeft recent aangegeven ook een steentje bij te willen dragen.

Het is in de praktijk veel effectiever om dit niet als geïsoleerd dorp te doen, maar samen met andere dorpen en met de gemeente Leeuwarden. We hebben allereerst gekeken waar en hoe we de insecten in ons gebied en daarmee de biodiversiteit het meest kunnen versterken. Arjen Strijkstra (Handreiking insectennetwerk Fryslân) heeft ons hierbij op weg geholpen. In de agrarische gras- en bouwlanden zijn erg weinig insecten. Onze dorpen, boerenerven en slootoevers doen het een stuk beter. De natuurgebieden van het Fryske Gea en van Staatsbosbeheer herbergen verreweg de meeste insecten.

Weetje: Je hebt zo'n 2 miljoen bezoeken van een honingbij nodig voor één pot honing.

Stapsgewijs zijn we met het ontwikkelen van het insectennetwerk aan de slag gegaan. We maken sinds 2020 telkens een Jaarplan hoe we de insecten en daarmee de biodiversiteit concreet kunnen helpen.

Allereerst is het maai-beleid langs de wegen van de gemeente, binnen de beschikbare financiën, meer gericht op insecten. Vervolgens hebben we gekeken waar we de verbindingen kunnen verbeteren tussen kleinere en grotere natuurgebiedjes. Ook in de dorpen. We noemen al die plekken en plekjes waar we werken aan verbetering “hotspots”. We fietsen nu jaarlijks door ons gebied en door onze dorpen om te genieten wat er goed gaat en te kijken wat we kunnen verbeteren voor insecten.

Wij laten jullie graag op de fiets meegenieten van een aantal hotspots in en rond onze dorpen. Het zijn vaak heerlijke plekjes om even af te stappen. Je ziet de insecten pas als je stopt, kijkt en vindt!

Wat kun je zien tijdens deze hotspot tocht?

Je kunt natuurlijk genieten van ons weidse landschap met de kerktorens in de vertes.

Maar laat je daarnaast ook verrassen door onze hotspots ('gaadlike' (gleone) plakjes in het Fries, hotspots in het Engels, trekpleisters in het Nederlands)

Een hotspot is een gebied(je) waar de kansen voor insecten vergroot worden om te rusten, te eten en/of of zich voort te planten. Je komt kleine hotspots tegen van een paar vierkante meter, zoals een insectenhotel met een bloemenrand eromheen en ook hele gro-

te hotspots, zoals een paar kilometer lange ecohoop. Je zult hotspots zien met bloemen, met boomstronken, met takkenbossen, met ruigte, met struiken. Allemaal natuurlijk onbespoten. Al deze hotspots helpen mee om de verbindingen binnen het insectennetwerk te verbeteren.

Op de routekaart staat aangegeven waar de hotspots van deze fietstocht zich bevinden. Er zijn ook 3 'gaadlike' plakjes opgenomen waar we als werkgroepen niks aan gedaan hebben, maar waar wel veel insecten voorkomen: waar ruimte is voor natuurlijke processen.

De hotspots In Warten

Warten is een knus dorp met in het centrum een middeleeuwse kerk en ligt aan een toeristische vaarroute naar de Alde Feanen.

De ondergrondse ecohoop 1 (met een lengte van 3 km) is een perfecte omgeving voor kleine dieren en insecten. Uit onderzoek blijkt, dat er wel 57 verschillende dieren in oudere ecohopen kunnen leven. Het is de enige ondergrondse ecohoop in deze omgeving.

Een leuke hotspot om even te stoppen en te picknicken is de **kleine boomgaard 2** met fruitbomen en bessenstruikjes bij de jachthaven. Hier zijn voorjaarsbollen gepoot, waar de hommels al direct op afkomen.

Weetje: Aan de meeste narcissen hebben insecten niets. Erg goed voor insecten in het vroege voorjaar zijn Ayttablomkes (winteraconieten), wilde tulpen, krokusjes en sneeuwkllokjes

Warstiens als hotspot

Heel groot is Warstiens nooit geworden. In het dorp wonen nog ongeveer 30 personen. Het is prachtig om daar een rondje rond de kerk te lopen. Eigenlijk is heel **Warstiens een hotspot** ③. Bij de picknicktafel aan het begin van het dorp, vind je enkele 'nijsgjirrichheden'. Iets verder op begint ook het Jornapaad, een kuierpad. Hier kun je genieten van vlinders, muggen, vliegen en libellen.

Weetje: je dat een zweefvlieg stilstaand in de lucht, met 200 tot 300 vleugelslagen per seconde, op zoek gaat naar een partner?

Weetje over de aardhommel: een klein gaatje in de grond kan leiden naar een nest op 1,5 m diepte met een paar honderd hommels.

De hotspots in Wergea

Wergea is een pittoresk dorp dat bekend staat om zijn rijke historie. Hier is o.a. in 1886 de eerste coöperatieve zuivel-fabriek opgericht. Ook hier kun je een rondje om de kerk maken.

De bijentuin aan de Mounder 4

Deze hotspot wordt de bijentuin genoemd en is al 45 jaar in beheer van buurtbewoners. De oude beukenhaag en de rommelhoekjes zijn mooie schuilplaatsen voor o.a. insecten, vogels, egels. De vuilboom is een oude inheemse hoge struik die voeding levert aan vogels en insecten. Wil je citroenvlinders, plant

dan een vuilboom. De kruidenspiraal moet nog wat groeien. Iedereen mag er gebruik van maken.

Ecohoop bij de Palma Brêge 5

Deze ecohoop bestaat sinds 2025. Ecohoppen zijn opgebouwd uit grond, stobben, stronken en boomstammen; de verschillende natuurlijke materialen zijn gestructureerd door elkaar gemengd. Een mooie manier van hergebruik van materiaal. De ecohoop zal mettertijd geheel vergaan. Veel diertjes en insecten maken gebruik van deze gecreëerde woongebiedjes. Denk daarbij aan regenwormen, pissebedden, naaktslakken, kevers, mieren, spinnen, vlinders en diverse vogelsoorten. Het bijenhotel is gemaakt door kinderen van de basisschool.

Het overlandje aan het Hekkemiedepaad 6

Dit overlandje hebben we nu 6 jaar in bruikleen van de gemeente Leeuwarden. We laten de natuur hier zoveel mogelijk hun gang gaan. De soortenrijkdom is aanzienlijk toegenomen (van 69 naar 102 soorten). Elk jaar is het een verrassing, hoe de natuur zich hier ontwikkelt.

De hotspots in Wurdum

Wurdum is een typisch Fries kerkdorp met de oude Sint Martinuskerk als een van de centrale monumenten.

Insectenhotel Dwinger 7

Hier staat Geertsje's insectenhotel met een kruidenrijke berm er omheen. De wilgentakkenwal geeft luwte en is een insectenhotel op zich. De bermen langs de weg tussen Swichum en Wurdum zijn na jaren van perfect maaibeheer rijk aan kruiden, waaronder de gele grote ratelaars.

Het hooilandje en struweel langs de Wurdumervaart 8

Al meer dan 15 jaar voert de gemeente hier op ons verzoek een beheer uit dat gericht is op inheemse planten soorten, die van nature op de kleigrond groeien (zie streektuinen.nl). Zoals de gele morgenster, die in de grazige lage begroeiing staat. Daar zijn ook sprinkhaantjes in te vinden. De beemdooievaarsbek met blauwe bloemen staat er in de zoom, in de overgang naar struiken en bomen. Struiken als sleedoorn en liguster bloeien

er prachtig wit. Dit is een prima plek voor vlinders, torretjes en andere insecten.

Rondom het kerkhof van Wurdum 9

Rond het buitenhek van de kerk van Wurdum kun je gele Ayttablomkes (winterakonieten) en sneeuwkokjes in februari en maart zien. Ze zitten meteen vol insecten, die wakker worden na de winter, net als op kleine wilde tulpen en krokusjes. De Ayttablomkes zijn vernoemd naar de Ayttafamilie. Bij de boerderij (ca. 1850) tegenover de kerk van Swichum staan nog steeds Ayttablomkes.

Een particuliere hotspot in Idaerd 10

Deze tuin is niet vrij toegankelijk, maar kijk even naar de tuin schuin tegenover de kerk. Een prachtige bostuin met oude bomen! Een eldorado voor insecten en vogels.

De hotspots in Grou.

Grou is een levendig watersport dorp gelegen aan het Pikmeer en het Nationaal Park De Alde Feanen. De pontjes fietsroute de 8 van Grou start hier.

Stripen 11

De stroken tussen de Marswei en gemeentesteigers zijn oorspronkelijke verlandingsstroken, die ontstaan aan de westelijke kant van grotere, ondiepe meren. Slibdeeltjes en afgestorven resten van waterplanten zorgen hier al eeuwen voor een gestage ophoging van de waterbodemp. Een mooie leefomgeving voor waterinsecten. Soorten als

gele lis, moerasandoorn, engelwortel en oeverzegge staan er en misschien zie je op de natte delen in het vroege voorjaar dotterbloemen.

Boeilân 12

Tegenover De Boeijer 27-37 vind je een stuk grond 4000 m² wat tot 6 jaar geleden nog intensief werd gemaaid. In overleg met gemeente en aanwonenden is een plan gemaakt. Er is gestart met een extensief maaibeheer door de gemeente om deels een kruidenrijk grasveld te ontwikkelen en een vochtiger gedeelte. Er zijn inheemse kruiden ingezaaid.

Rondje om de Sint Piterkerk 13

De historische Vlaskamp kerktuin is in 2024 in haar oorspronkelijke glorie hersteld. Het verleden komt hier weer tot leven. Er zijn nieuwe paden aangelegd, het ijzeren hek is hersteld en er is een nieuwe beplanting aangelegd. Als werkgroepen uit de 5 dorpen hebben we hier geen rol in gespeeld, maar het is een heel mooi voorbeeld van een hotspot midden tussen de bebouwing waar insecten welkom zijn. Kijk ook even naar de insectenvriendelijke tuin van de pastorie.

Om te zien welke plant/insect je ziet

app Plantnet en ObsIdentify

Voor kinderen is de app Dierenzoeker erg leuk

Meer van de omgeving

www.itfryskegea

Meer informatie

www.ivn.nl

www.bijenstichting.nl

www.streektuinen.nl

Websites voor inheemse planten

www.cruydhoeck.nl o.a. de streektuinmengsels

www.debolster.nl

www.dekruidhof.nl

Gratis zaden

Zadenbieb in de Dbieb. Als het kan ook graag weer zaden inleveren.

Colofon

Foto's: Janny Giezen, Haayo Greydanus, Margriet Groenwold, Isabel Hoogwater, Lucas Steunebrink

Ontwerp: Richard Bos

Samenstellers: werkgroep groen Wurdum en werkgroep biodiversiteit Wergea